

POHJOIS-POHJANMAAN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS RY (PPLY)
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

22.10.2010

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus, ympäristövastuualue

Veteraanikatu 1, PL 86
90101 Oulu
kirjaamo.pohjois-pohjanmaa@ely-keskus.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen lausunto Vapo Oy:n Kuokkasuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta.

Viite:

POPELY/81/07.04/2010

Tässä lausunnossa Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys (jatkossa PPLY) esittää näkemyksensä Vapo Oy:n Kuokkasuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta keskittyen hankkeen linnusto- ja ekosysteemivaikutuksia koskeviin osiin. Useissa kohdissa selostusta käy vahvasti ilmi sen tarkoitushakuisuus, jolla yritetään valheellisesti tuoda turve esiin työllistävänä ja huoltovarmuudenkin kannalta tarpeellisenä kotimaisena ja jopa ilmastolle edullisena polttoaineena. Myös linnusto- ja luontoarvoja selvästi vähätellään ja turvetuotantoalue esitellään esimerkiksi kuvitteellisena lintujen muutonaikaisena levähdysalueena. Tästä vahvasta asenteellisyydestä johtuen koko selvityksen luotettavuus joutuu kyseenalaiseksi.

Kuokkasuon luonnontilaisuus

Kuokkasuo on sarkaojitettu turvetuotantoa varten 1980-luvulla aikana, jolloin soiden luontoarvoja ei tarvinnut selvittää tai millään tavoin huomioida. Tätä ennen Kuokkasuo on ollut luonnontilainen suokokonaisuus, jolla lienee ollut myös huomattava linnustollinen arvo. Ojitukset ovat kuivattaneet Kuokkasuota merkittävästi, minkä vuoksi kasvillisuus on muuttunut ja suon merkitys suolinnuston esiintymisalueena vähentynyt.

Soiden kehittymisen ja turpeen kertymisen mittakaavassa viimeksi kulunut vajaat kolme vuosikymmentä on mitättömän lyhyt aika. Sen aikana tapahtuneet muutokset on vielä

pääosin mahdollista peruuttaa. Suon tuotantoon valmistamiseen nähden samansuuruisten, mutta vastakkaisten toimenpiteiden ja parin vuosikymmenen jälkeen Kuokkasuo voisi jälleen omata merkittäviä luontoarvoja. Mitään täysin peruuttamatonta ei ole tapahtunut ennen kuin turpeen nostaminen aloitetaan.

Tarkastelualueen rajaus

Arvioinnin tarkastelualue on rajattu liian suppeaksi. Esimerkiksi kasvillisuus- ja linnustonselvitysten kattamat alueet on rajattu kutakuinkin tuotantoalueen ulkorajojen mukaan. YVA-selostuksessa kuitenkin todetaan, että turvetuotannon aloittamisella olisi kuivattava vaikutus myös läheiseen ojittamattomaan suoalueeseen. Myös tämän alueen linnusto ja kasvillisuus olisi pitänyt selvittää perusteellisesti.

Kuokkasuon linnustonselvitys

Kuokkasuon linnustonselvitys on arvioinnin liitteenä. Linnustoa on kartoitettu kahtena päivänä 20.–21.6.2008 siten, että eri päivinä on kuljettu suon eri osissa. Yhden käyntikerran kartoituslaskennalla voidaan saada käsitys useimpien yleisten ja runsaslukuisten lintujen parimääristä, mutta sen perusteella ei voida arvioida suon merkitystä harvinaisille tai vähälukuisille lajeille, koska todennäköisyys niiden osumiseen laskentaan on hyvin pieni. Harvinaiset ja vähälukuiset lajit ovat kuitenkin avainasemassa arvioitaessa alueen merkitystä linnustolle. Lisäksi useiden aikaisin pesintänsä aloittavien lajien (esim. metsähänhi) havaittavuus kesällä tehtävässä laskennassa on huono, koska niiden ääntely- ja liikkumisaktiivisuus vähenee pesinnän edetessä. On myös mahdollista, että sellaiset lintuparit, joiden pesintä on syystä tai toisesta tuhoutunut jo alkuvaiheessa ovat ehtineet poistua alueelta.

Kuokkasuon linnustonselvitys on tehty keskikesällä, jolloin kahlaajien ja vesilintujen havaittavuus on jo huomattavasti laskenut. Tehdyn kartoituslaskennan puutteellisuudesta kertovat myös hankealueella niin ikään keskikesällä 26.6.2010 tehdyt ja PPLY:lle ilmoitetut lintuhavainnot: kapustarinta (2 varoittelevaa), keltävästäräkki (2 varoittelevaa), niittykirvinen (2 varoittelevaa ja 1 laulava), pensastasku (1 laulava) ja lehtokerttu. Edellä mainituista lajeista vain kapustarinta on mainittu linnustonselvityksessä, mikä osoittaa, että Patasuon linnustonselvitys ei anna oikeaa kuvaa alueen linnustosta. Tarkemmalla linnustokartoituksella alueelta löytyisi hyvin todennäköisesti vielä useita lintulajeja jo havaittujen lisäksi sekä kaikkien lajien reviirimäärät tarkentuisivat.

Linnustonselvityksessä esitetyt parimäärät vaikuttavat melko alhaisilta, mikä luultavasti johtuu paitsi yhden käyntikerran kartoituksen tehottomuudesta, myös kartoittajien osaamattomuudesta. Selvityksen tehnyt Suomen Luontotieto Oy tuottaa nimittäin toistuvasti hyvin heikkoja linnustonselvityksiä, josta esimerkkeinä mainittakoon Haukiputaan edustan ja Oulunsalon-Hailuodon tuulivoimalahankkeiden linnustonselvitykset. Periaatteessa linnustonselvityksen päätelmät Patasuon linnuston merkittävyydestä voivat edellä esitettyjen seikkojen vuoksi olla pelkästään laskentaajankohdasta ja puutteellisesta tutkimuksesta johtuvia virhepäätelmiä.

Oikea menetelmä linnuston selvittämiseksi on koko alueen kattava 3–4 laskentakerran

kartoituslaskenta, jossa ensimmäinen laskentakerta on heti suon vapauduttua lumipeitteestä ja viimeinen keskikesän aikaan. Hankkeen linnustovaikutusten arvioimiseksi linnustaselvitys tulisi uusina kokonaan riittävän perusteellisenä ja aluerajaukseltaan laajana kartoituslaskentana osaavien linnustokartoittajien toimesta.

Riekkokannan arvioinnin kannalta huonosta laskentamenetelmästä ja väärästä laskenta-ajankohdasta huolimatta Kuokkasuon linnustaselvityksessä on havaittu riekkokanta. Tämä viittaa siihen, että Kuokkasuo on edelleen merkittävä riekkosuo. Hankkeen riekkokantaan kohdistuvien vaikutusten selvittämiseksi Kuokkasuon riekkokanta tulisi selvittää talvella jälkilaskennalla kiertämällä suo vähintään kerran vähintään 2 vrk edellisen lumisateen jälkeen, jolloin jäljet ovat riittävän luotettavasti havaittavissa.

Kuokkasuon merkitystä lintujen muutonaikaisena levähdys ja ruokailualueena ei ole arvioitu lainkaan. Erityisesti avoimena säilyneellä osalla saattaa kuitenkin olla merkitystä lintujen kevät- ja syysmuuton aikaisena levähdysalueena. Jotta voitaisiin arvioida Kuokkasuon linnustollista arvoa kokonaisuutena, pitäisi lintuja havainnoida myös muuttoaikoina. Arviointiselostuksen maininta, että alue voisi turvetuotannosta huolimatta toimia lintujen muutonaikaisena levähdysalueena vaikuttaa täysin keksityltä, sillä turvetuotantoalueilla ei juuri koskaan havaita merkittäviä määriä muutolla levähtäviä lintuja, toisin kuin pelloilla tai avosoilla.

Edellä esitetyistä puutteista huolimatta, linnustonselvityksen johtopäätöksissä esitetään Kuokkasuon linnustollisen arvon olevan sekä lajistollisesti että linnuston tiheydellä mitattuna hieman tavanomaista suurempi. Selvityksen puutteet huomioiden on hyvin mahdollista, että todellisuudessa Kuokkasuon linnusto voi olla selvästi arvioinnissa esitettyä merkittävämpi. Nykytilanteessa, jossa yli 60 % Suomen soista on ojitettu ja suolintujen kannat laskevat jyrkästi (ks. esim. www.luonnontila.fi > suot), kaikki linnustollisesti vähänkin paremmat suot tulee jättää turvetuotannon ulkopuolelle. Edes tavanomaisia soita ei ole varaa menettää silloin, kun suoluonto on kokonaisuudessaan voimakkaasti uhattuna.

Hankealueella linnustonselvityksessä havaituista lajeista erityishuomion ansaitsee pohjansirkku, joka on yksi Suomen viime vuosikymmeninä jyrkimmin taantuneista lajeista ja tullaan eittämättä luokittelemaan uhanalaiseksi vuonna 2010 valmistuvassa lajien päivitystyössä uhanalaisarviossa. Kuokkasuon linnustonselvityksessä niitä havaittiin kaksi paria siitä huolimatta, että ajankohta kesäkuun lopussa on ollut esimerkiksi juuri pohjansirkun havaitsemisen kannalta ongelmallinen, sillä lajin laulukausi on tuolloin jo päättynyt. Kuokkasuon merkitys pohjansirkulle on siis hyvin todennäköisesti arviointiselostuksessa esitettyä suurempi. Myös pohjansirkun kanssa samantapaisissa elinympäristöissä viihtyvän harvinaisen pikkusirkun pesiminen hankealueella kertoo arvokkaasta linnustosta. Arviointiselostuksen päätelmä jonka mukaan turvetuotantohankkeen linnustovaikutukset jäävät ”kohtalaisen vähäisiksi” on aivan tuulesta temmattu eli vailla minkäänlaisia perusteita.

Hankkeen taustat, tavoitteet ja merkitys

Kuokkasuon turvetuotantohankkeen tarkoituksena on tuottaa jyrshinturvetta, joka käytettäisiin pääasiassa Oulun seudun voimalaitoksilla sähkön ja lämmön tuottamiseen. Jyrshinturpeen ohessa mahdollisesti vähäisinä määrinä tuotettavaa ympäristöturvetta voitaisiin tuottaa myös huomattavasti pienemmin ympäristövaikutuksin, joten näin laajaa hanketta ei voi perustella ympäristöturpeen tuottamisen tarpeella. Ympäristöturpeen tuottaminen ei edes ylipäättään ole tarpeellista, sillä se voidaan korvata muilla maa-aineksilla.

Hankkeen tavoitteeksi mainitaan pitkän tähtäimen energiahuollon turvaaminen. Pitkällä tai edes keskipitkällä tähtäimellä energiahuolto ei kuitenkaan voi perustua turpeen polttamiseen sen aiheuttamien valtavan ilmastohaitan, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen ja soiden turvevarojen ehtymisen vuoksi. Myöskään huoltovarmuuden tai energiahuollon toimivuuden kannalta turpeen energiakäyttö ei ole lainkaan järkevää, sillä turvetta ei sen sisäisen palamisen vuoksi edes voi varastoida kovin montaa vuotta ja jo yhden sateisen kesän jälkeen varmuusvarastot tyhjenevät. Huono varastointitilanne on totta tätäkin YVA-selostusta arvioitaessa.

Hankkeen valtakunnallista ja alueellista merkitystä tarkastelevassa kappaleessa (2.6.) selostetaan laajasti ilmastonmuutoksen torjuntaan tärkeitä tavoitteita, mutta jätetään mainitsematta, että turve on ilmaston kannalta kaikkein haitallisoin polttoaine. Työllisyyttä tarkasteltaessa ehkä tarkoituksellisesti ”unohdetaan” selvittää tai edes mainita mahdollisuus, että turve korvattaisiin kotimaisella uusiutuvalla energialla, sillä tällaisessa tarkastelussa turve ei pärjäisi.

Nollavaihtoehdon tarkastelu

Nollavaihtoehtoa esiteltäessä väitetään, että hankkeen toteuttamatta jättäminen heikentäisi työllisyyttä ja alueellista energiaomavaraisuutta. Näin ei kuitenkaan ole, jos Kuokkasuolta saatava turve korvattaisiin kotimaisella uusiutuvalla energialla. Aivan posketon on väite, jonka mukaan ympäristöturpeen saanti heikkenisi, sillä ympäristöturpeesta on hankkeen kuvauksessa maininta: *”Ympäristöturvetta ei suunnitella tuotettavan alueelta ensisijaisesti”*.

Nollavaihtoehdosta todetaan, että ”alueen nykytila säilyisi lähes ennallaan.” Tässä puuttuu kokonaan tarkastelu suon ennallistamiseksi, mikäli turvetuotantohankkeesta luovutaan. Ennallistaminen pitäisi tarkastella vartenotettavana vaihtoehtona, sillä soiden ennallistamisessa tehdään jo Suomessa laajasti ja ennallistamisen yhteydessä poistettava puusto voidaan hyödyntää joko kokonaan tai osittain energiana. Vesistövaikutuksista todetaan kuormituksen pysyvän ennallaan tai kasvavan metsänhoidollisten toimien johdosta, mutta ei huomioida, paljonko kuormitusta voitaisiin vähentää ja Nuoritta- ja Kiiminkijokien tilaa parantaa oja tukkimalla. Muiden vaihtoehtojen aiheuttamaa vesistökuormitusta pitäisi tarkastella myös tätä ennallistamisvaihtoehtoa vasten.

Vaikutukset ilmastoon

Kuokkasuon ilmastovaikutusta verrataan vain kivihiileen ikään kuin turve ja kivihiili olisivat ainoat mahdolliset polttoaineet voimalaitoksissa. Todellisuudessa turve kuitenkin kilpailee eniten kotimaisen uusiutuvan energian kuten puun energiakäytön kanssa. Tarkastelussa jätetään myös kokonaan huomiotta mahdollisuus Kuokkasuon ennallistamiseen ja siitä syntyvän hiilinielun positiivinen ilmastovaikutus. Vaihtoehtojen tarkastelussa tuleekin huomioida vaihtoehdot, joissa 1) suo jätetään nykytilaan, 2) suon vesitalous ennallistetaan ja 3) suo otetaan turvetuotantoon. Tässä yhteydessä voitaisiin tarkastella tarkemmin myös mahdollisuutta Kuokkasuon luonnontilan palauttamiseksi sen sijaan, että ylimalkaisesti todetaan Kuokkasuon olevan ”luonnontilaltaan merkittävästi muuttunut”.

Turpeen ja kivihiilen vertailussa esitetty 100 vuoden tarkastelujakso, jolla turve saadaan laskennallisina kikkailuin näyttämään kivihiiltä paremmalta polttoaineelta, on aivan liian pitkä ilmastonmuutoksen pysäyttämisen kannalta. Ilmastonmuutos pitää pysäyttää seuraavien vuosikymmenien aikana, jolloin turve on selvästi kivihiiltäkin haitallisempi polttoaine. Jälkikäytön aikaisen ruokohelven ja puun viljelyn huomioiminen ilmastonvaikutuksia arvioitaessa on ylipäätään tarkoituksellista huijaamista, sillä sama ruokohelpi ja puumäärä voidaan tuottaa myös muualla kuin aikanaan paljastuvalla turvekentän pohjalla.

Taulukossa 7.16. on luonnontilaisen rämeen hiilidioksidipäästöiksi esitetty $55\text{g/m}^2/\text{a}$, kun sama lukema luonnontilaiselle nevalle on miinusmerkkinen. Rämeellä turve kuitenkin kasvaa ja hiiltä sitoutuu samalla tavoin kuin nevalle, joten herää kysymys, onko lukema oikea ja ovatko muutkaan taulukon lukemat tai ylipäätänsä koko selostuksessa esitetyt lukemat oikein. Saman taulukon vuotuisessa hiilidioksidiekvivalenttien laskemisessa ei ole huomioitu luonnontilaisilta soilta vapautuvan metaanin lyhyttä elinikää (10 vuotta) ilmakehässä, mikä saa luonnontilaisten soiden tuottamat päästöt näyttämään liian suurilta.

Sosiaaliset vaikutukset

PPLY haluaa huomauttaa, että arviointiselostuksessa esitetyn maanomistajille ja ranta-asukkaille suunnatun kyselyn kysymykset ovat johdattelevia: Suuri osa kysymyksistä esitetään siten, että turpeen energiakäytölle ei olisi vaihtoehtoa. Vastaavasti kysymys, jolla kysyttäisiin suoraan ”pitäisikö turvetuotanto aloittaa Kuokkasuolla” puuttuu kokonaan. Kyselyn tulokset myös esitellään epäilemättä liian positiivisina turvetuotannon aloittamisen kannalta, sillä esimerkiksi ”Pidän hanketta tärkeänä” –kysymyksen vastaukset jätetään kokonaan esittelemättä.

Yhteenveto

PPLY:n näkemyksen mukaan erityisesti 0-vaihtoehdon tarkastelu on puutteellinen. Niin ikään Kuokkasuolla tehty linnustaselvitys on puutteellinen eikä anna todellista kuvaa suon linnustosta. Näiden seikkojen vuoksi YVA-selostuksen perusteella ei voida arvioida vaihtoehtojen 1-3 vaikutuksia linnustoon suhteessa hankkeen toteuttamatta jättämiseen. Tästä johtuen arviointia tulee täydentää perusteellisella linnustonselvityksellä sekä seikkaperäisellä nollavaihtoehdon tarkastelulla. Myös hankkeen todelliset vaikutukset ilmastonmuutokseen, luontoarvoihin ja vesistöihin tulee selvittää. Arviointiselostus kokonaisuudessaan sisältää niin paljon vääristeltyä tietoa, että lukijan on mahdoton päätellä, mikä osa selvityksestä on totta, mikä muunneltua totuutta tai suoranaista valetta ja mitä on jätetty kertomatta.

Käsillä olevaa selvitystä ei voi pitää riittävän luotettavana puolueettomana arviona turvetuotannon vaikutuksista Kuokkasuolla, joten tällä hetkellä saatavilla olevan tiedon perusteella suon luonnontilaan palauttamisen nopea suunnittelu ja toteutus olisivat PPLY:n mielestä paras ja esitetyn nollavaihtoehdon rinnalla ainoa mahdollinen vaihtoehto.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto

puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen

suojelutoimikunnan puheenjohtaja